

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Ramestraat

(Tielt, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2018H81
Oktober 2018

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: De Gryse Janiek, Van Goidsenhoven Wouter

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2018

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Programma van maatregelen.....	6
1.1	Administratieve gegevens	6
1.2	Synthese	8
1.3	Gemotiveerd advies.....	8
1.3.1	Volledigheid van het gevoerde onderzoek	8
1.3.2	Aanwezigheid van een archeologische site	10
1.3.3	De waardering van de archeologische site:	10
1.3.4	Impactbepaling	10
1.3.5	De bepaling van de maatregelen.....	11
1.4	Programma van Maatregelen	11
1.4.1	De aanleiding van het vooronderzoek	11
1.4.2	Bepalen van de onderzoeksstrategie	11
1.4.3	Vraagstelling en onderzoeksdoelen	11
1.4.4	Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	12
1.4.5	Onderzoeksstrategie en -methode.....	12
1.4.6	Onderzoekstechnieken	13
1.4.7	Eventuele afwijkingen van de CGP.....	14
1.4.8	Noodzakelijke competenties van de uitvoerders	15
1.4.9	Vondsten	15
1.5	Conclusie.....	15
2	Bibliografie.....	16

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (Bron: Geopunt).....	7
Figuur 2: Proefputten weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	14

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek. 6

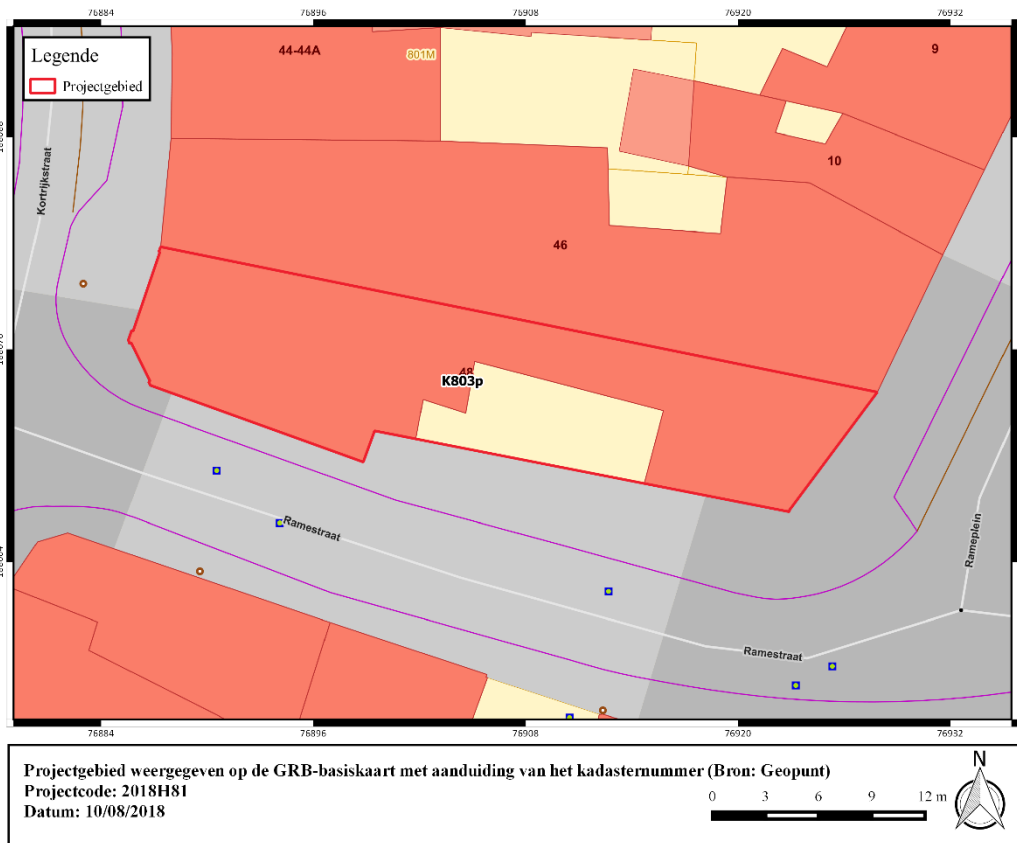
1 Programma van maatregelen

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De naam en het adres of maatschappelijke zetel van de initiatiefnemer	Dumobil NV Felix D’Hoopstraat 180 8700 Tielt	
b) Het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	OE/ERK/Archeoloog/2015/00043	
c) De naam en het adres of maatschappelijke zetel van de erkende archeoloog	Janiëk De Gryse Ten Briele 14 bus 15 8200 Sint-Michiels-Brugge	
d) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Tielt
	Deelgemeente	/
	Postcode	8700
	Adres	Ramestraat
	Toponiem	Ramestraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 76872$ $Y_{\min} = 188050$ $X_{\max} = 76942$ $Y_{\max} = 188099$
e) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Tielt, Afdeling 1, Sectie K, nr’s: 803p Figuur 1	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (Bron: Geopunt).

1.2 Synthese

De opdrachtgever plant de sloop van de bestaande bebouwing en de oprichting van een meergezinswoning met 8 wooneenheden en 2 commerciële ruimtes in het historisch stadscentrum van Tielt. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 318m².

Landschappelijk is Tielt gelegen op de cuestasrug die zich uitstrekt van Vinkt over Aarsele naar Tielt-Pittem-Koolskamp en verder westwaarts tot Hooglede. Het projectgebied is gelegen op een hoogte van 48,25 - 49m TAW.

Op de Quartair geologische kaart is duidelijk dat het projectgebied gekenmerkt wordt door eolische afzettingen van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten. Op de bodemkaart wordt een kunstmatige bodem aangeduid. Dit is niet onlogisch gezien de ligging in een stedelijke context.

Op basis van historische gegevens kan doorlopend menselijke aanwezigheid verwacht worden ter hoogte van het plangebied vanaf de middeleeuwse periode. In 1105 is er voor het eerst melding van een *villa quae dicitur Tilitum*. In 1105 bestond er dus een *villa*-domein, in handen van Robrecht, een feodale heer. Op zijn domein stond een kerk waar men synode mocht houden. De Tieltse woonkern profileerde zich steeds scherper als stedelijke entiteit. Het gebied waarop de stad ontstond was in handen van de graaf. Vanaf de 13de eeuw ging de woonconcentratie steeds meer stedelijke functies uitoefenen en werden er met de instemming en de hulp van de gravin stedelijke instellingen gesticht en gebouwen van openbaar nut opgetrokken. In 1275 wordt Tielt uitdrukkelijk stad genoemd.

In de directe omgeving van het onderzoeksterrein zijn een aantal archeologische waarden gekend. Tijdens een opgravingscampagne in 2005 door Janiek De Gryse werden in het centrum van Tielt een ruim aantal Romeinse scherven geattesteerd. De Tieltse cuestasrug lag aan een (hypothetische) aftakking van de Romeinse weg Bavay-Velzeke. Dit diverticulum bereikt de Leie in Sint-Eloois-Vijve en zou de heuvels van Tielt-Pittem doorsneden hebben. Etienne Cools stelt Tielt als één van de vooruitgeschoven posten van de Romeinse kustverdediging voorop. Het voorkomen van pre-middeleeuwse sporen en structuren is bijgevolg niet onmogelijk.

Concreet is er ter hoogte van de omgeving van het plangebied een trefkans inzake grondvast archeologisch erfgoed. De meest geschikte onderzoeksmethode conform de verwachting is een proefputtenonderzoek.

1.3 Gemotiveerd advies

1.3.1 Volledigheid van het gevoerde onderzoek

Uit het bureauonderzoek blijkt een trefkans inzake grondvaste archeologische. Op basis van de beschikbare gegevens kan uitgegaan worden van een waarbij de verticale stratigrafie mogelijk complex is. Gelet de aard van de geplande werken moet uitgegaan worden van een situatie waarbij in-situ bewaring onmogelijk is. De geologische opbouw van het terrein, de huidige toestand het feit dat het terrein reeds meerdere eeuwen bebouwd is, indiceren ongunstige bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites. Een proefputtenonderzoek is noodzakelijk.

Volgende onderzoeksmethoden werden overwogen:

-gespecialiseerd archivalisch onderzoek: in specifieke gevallen is bijkomend, gespecialiseerd bronnenonderzoek aangewezen. Deze vorm van verder doorgedreven archiefonderzoek heeft vooral betrekking op zeer specifieke contexten waarbij de archeologische/historische waarde niet volledig afgeleid kan worden uit de standaardbronnen die voor de opmaak van een archeologienota geraadpleegd worden. Eén van de meest voorkomende voorbeelden waar doorgedreven archivalisch onderzoek nodig is betreft locaties binnen het frontgebied van de Eerste Wereldoorlog.

De beschikbare cartografische bronnen wijzen op een ligging ten zuiden van de historische stadskern van Tielt. Ter hoogte van het plangebied is er een trefkans inzake grondvaste resten van het middeleeuws stadsweefsel en ouder. Een bijkomende archiefstudie is niet aangewezen.

-landschappelijk bodemonderzoek: een landschappelijk bodemonderzoek kan altijd zinvol zijn indien een complexe landschappelijke situatie en bijgevolg een complexe verticale stratigrafie verwacht wordt. Ook als de verstoringshistoriek van het terrein niet duidelijk is, bijvoorbeeld indien blijkt uit het bureauonderzoek dat het terrein bebouwd geweest is maar geen plannen beschikbaar zijn of activiteiten plaats hebben gevonden waarvan niet duidelijk is in welke mate zij een ernstige impact hebben gehad op de ondergrond.

De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van laat-Pleistoceen dekzand. Op basis van de huidige situatie van het terrein en het feit dat het terrein al meerdere eeuwen wordt bebouwd kan redelijkerwijs aangenomen worden dat de bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites niet gunstig zijn. Een mechanisch landschappelijk bodemonderzoek zou een overbodige verstoring van eventueel aanwezige middeleeuwse resten betekenen. De bodemopbouw kan efficiënter in kaart gebracht worden d.m.v. gerichte profielen tijdens het proefputtenonderzoek.

-geofysisch onderzoek: een geofysisch onderzoek heeft in hoofdzaak als doel om, zonder ingreep in de bodem, grotere ondergrondse anomalieën in kaart te brengen. In hoofdzaak betreft het structuren zoals funderingen en muren van bv. oude kloosters, bunkers of ovens. Ook kunnen sterke verschillen in bodemsamenstelling door middel van deze onderzoeksmethode gevat worden.

Op het plangebied is een geofysisch onderzoek niet zinvol. Gelet de mogelijke aanwezigheid van bouwpuin na de sloop en eventuele aanwezige puin- en funderingslagen kan geen betrouwbare lezing van de ondergrond verwacht worden.

-verkennd en waarderend archeologisch booronderzoek: een verkennd archeologisch onderzoek heeft als doel eventuele bewaarde artefactensites in kaart te brengen door middel van een extensief boorgrid. In geval van een positieve waarneming kan met behulp van een waarderend booronderzoek in een intensiever grid de artefactenconcentratie gelokaliseerd en afgebakend worden. Op basis van de resultaten van deze booronderzoeken kan overgegaan worden tot de aanleg van proefputten om de onderzoeksstrategie te optimaliseren of een opgraving in functie van een artefactensite. Deze sites dienen gezocht te worden op landschappelijke locaties waar de bewaringskansen m.b.t een artefacten-strooiing gunstig zijn.

Op het plangebied is een boorcampagne met als doel de lokalisatie en waardering van een artefactensite niet aangewezen. Op basis van de huidige toestand en de gekarteerde geologische opbouw kan redelijkerwijs aangenomen worden dat de bewaringscondities m.b.t. artefactensites niet gunstig zijn.

-veldkartering: een veldkartering of “field-walking” bestaat uit een systematische visuele inspectie van een terrein en het inventariseren van eventuele oppervlaktevondsten. Deze prospectiemethode wordt bij voorkeur aangewend op terreinen die een zekere mate van (regelmatige) oppervlakte bewerking kennen, dus hoofdzakelijk op akkers. De kartering wordt gewoonlijk uitgevoerd in parallelle raaien met een regelmatige tussenafstand. Soms wordt ook in een raster gewerkt indien een gedetailleerder beeld gewenst is. Op basis van waarnemingen kunnen eventueel interessante zones afgebakend worden. Afhankelijk van het karakter van het gerecupereerde vondstmateriaal kunnen gerichtere keuzes gemaakt worden in de eventueel te volgen onderzoeksstrategie op een terrein.

Het plangebied is op heden niet in gebruik als akker, hierdoor is er geen zichtbaarheid inzake opgewerkt vondstmateriaal.

-proefputten: een proefputtenonderzoek heeft als doel het terrein steekproefsgewijs archeologisch te inventariseren en vanuit de resultaten van dit onderzoek beargumenteerde uitspraken te doen over de aanwezigheid van ondergronds erfgoed en de impact van de geplande werken hierop.

Gelet de verwachting van grondvaste resten van het middeleeuws stadswefsel onder de bouwvoor is een proefputtenonderzoek de aangewezen manier om eventueel aanwezig erfgoed in kaart te brengen. Op basis van de waargenomen relicten kan de impact van de geplande werken bepaald worden.

1.3.2 Aanwezigheid van een archeologische site

Tot op heden kon de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. De verwachting bestaat uit grondvaste resten van het middeleeuws stadswefsel of ouder onder de bouwvoor.

1.3.3 De waardering van de archeologische site:

Niet van toepassing, cf. punt 1.3.2

1.3.4 Impactbepaling

Het bodemarchief dient eerst geïnventariseerd te worden, voor de impact van de werken op eventueel aanwezig erfgoed kan bepaald worden, cf. punt 1.3.2.

1.3.5 De bepaling van de maatregelen

De maatregelen kunnen pas bepaald worden na uitvoering van de terreininventarisatie. Enkel zo kan een duidelijke inschatting gemaakt worden inzake aanwezig archeologisch erfgoed en de impact van de geplande werken hierop cf. 1.3.2.

1.4 Programma van Maatregelen

1.4.1 De aanleiding van het vooronderzoek

Cf. supra, punt 1.3.6 Verslag van Resultaten.

1.4.2 Bepalen van de onderzoeksstrategie

De keuze voor de beschreven onderzoeksmethode werd afgetoetst aan de vier criteria opgenomen in de Code van Goede Praktijk artikel 5.3

-mogelijk: na de sloop is het terrein is toegankelijk voor een graafmachine. Buiten eventueel aanwezige nutsleidingen worden geen obstakels voorzien waardoor de prospectie niet uitgevoerd kan worden.

-nuttig: gelet de beschreven verwachting is een proefputtenonderzoek de meest geschikte manier om eventueel aanwezige archeologische resten in kaart te brengen om zo de impact van de geplande werken hierop te kunnen bepalen.

-schadelijk: de mate van bewerking tijdens een proefputtenonderzoek is beperkt, hierdoor blijven eventueel aanwezige relictten bewaard voor verder onderzoek.

-noodzakelijk: gelet het feit dat de geplande werken een substantiële ingreep in de bodem impliceren over de gehele oppervlakte van het onderzoeksgebied moet uitgegaan worden van een scenario waarbij in-situ bewaring onmogelijk is.

1.4.3 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doel van de terreininventarisatie door middel van proefsleuven is een inschatting maken van de aanwezigheid van archeologisch erfgoed binnen het plangebied. Van belang hierbij is dat minstens volgende onderzoeksvragen beantwoord worden.

-Hoe diep bevindt zich het archeologisch niveau?

-Hoeveel archeologische niveaus kunnen onderscheiden worden?

-Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?

-Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?

- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?
- Wat is de relatie tussen de aangetroffen resten en de historische/iconografische bronnen?
- Welke specifieke activiteiten hebben in het onderzoeksgebied plaatsgevonden?
- Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?
- Passen deze in de historische context van de locatie?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?
- Zijn er aanwijzingen voor de inhoudelijke invulling van de bewoning in de Late Middeleeuwen?
- Zijn er aanwijzingen voor ambachtelijke activiteiten binnen het plangebied?
- Moet er, op basis van de archeologische resten, een vlakdekkend onderzoek plaatsvinden?

1.4.4 Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Tot op heden werd reeds een bureauonderzoek (projectcode 2018H81) uitgevoerd met betrekking tot het projectgebied te Tielt. Hieruit kon een trefkans inzake archeologische resten van het middeleeuwse stadswefsel afgeleid worden.

1.4.5 Onderzoeksstrategie en -methode

De meest geschikte onderzoeksmethode met betrekking tot het plangebied is een proefputtenonderzoek binnen de contouren van de geplande werken. Deze terreininventarisatie dient een statistisch representatief deel van het terrein te inventariseren.

Het archeologisch onderzoek kan pas uitgevoerd worden na de sloop van de aanwezige bebouwing. Deze sloopwerken mogen niet dieper reiken dan de aanwezige vloerplaat, teneinde het bodemarchief niet verder te beschadigen.

Gelet de ligging binnen het stadswefsel van Tielt moet uitgegaan worden van een situatie waar de verticale stratigrafie mogelijk complex is, conform de bepalingen in de Code van Goede Praktijk, artikels 8.6 en 8.6.3.

De archeologische prospectie met ingreep in de bodem wordt als succesvol beschouwd indien er een beargumenteerd antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd kan worden en het rapport wordt opgeleverd.

Indien tijdens het proefputten- en proefsleuvenonderzoek, tegen verwachtingen in, een bewaarde artefactensite wordt aangesneden dient de onderzoeksmethode aangepast te worden. Het proefsleuvenonderzoek dient gestaakt te worden. Alle vondsten worden ingemeten en voorgelegd aan een materiaaldeskundige, opdat een verdere waardering van de vindplaats kan

plaatsvinden d.m.v. waarderende archeologische boringen en lokale aardkundige waarnemingen i.v.m. bewaringscondities. Hierbij wordt verwezen naar de bepalingen rond steentijdvindplaatsen en relevante onderzoeksmethodes in de Code van Goede Praktijk.

Vóór het eigenlijke terreinwerk aanvang neemt bekommt de veldwerkleider de nodige leidingplannen. Deze plannen dienen continu aanwezig te zijn gedurende de uitvoering van het archeologisch onderzoek. De veldwerkleider bepaalt de inplanting van de sleuven, van de vooropgestelde oriëntatie kan niet afgeweken worden. Enige aanpassing van het sleuvenplan dient afdoend beargumenteerd te worden in de rapportage.

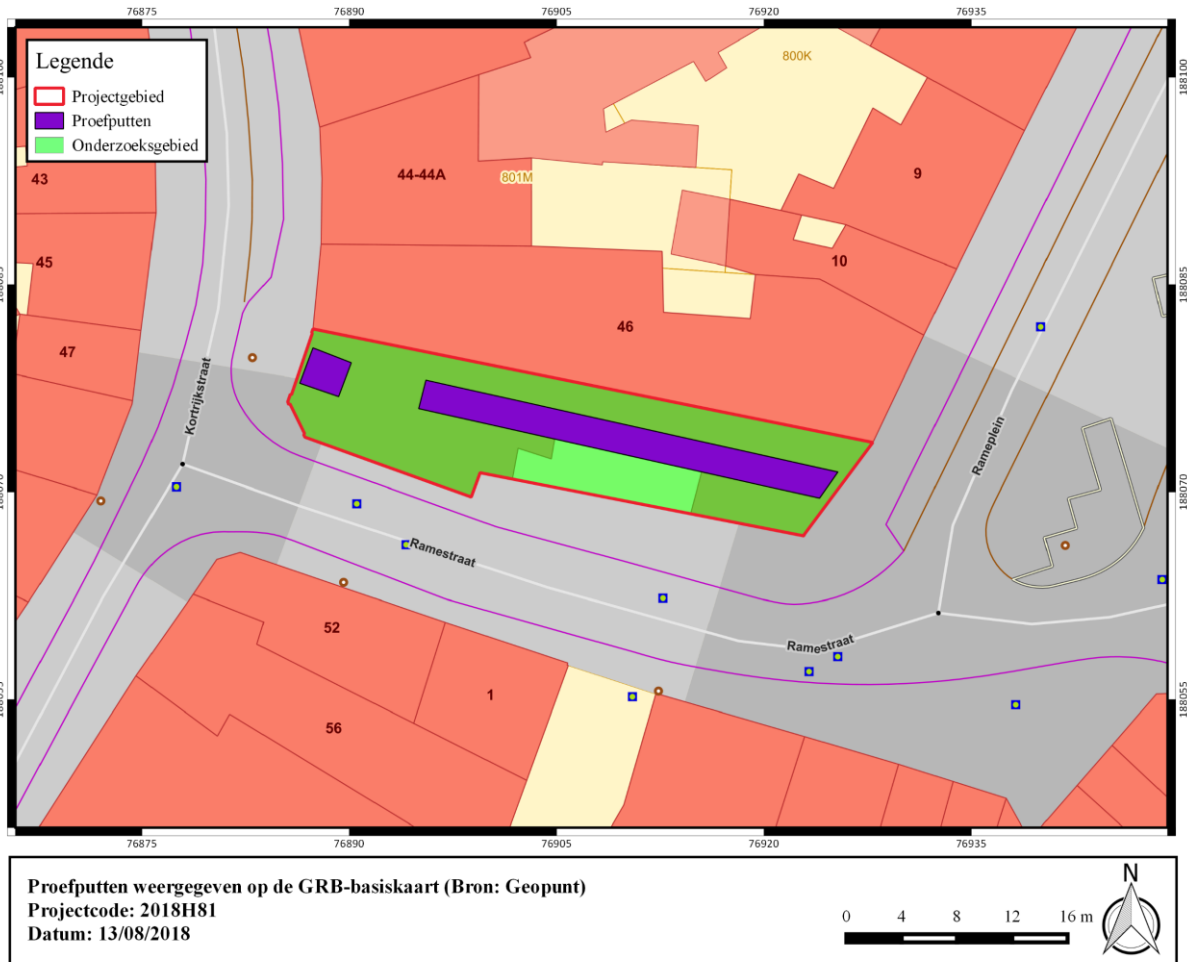
Er wordt voorgesteld om 1 proefput aan de zijde van de Kortrijkstraat in te planten om de aanwezigheid, de aard en de bewaringstoestand van eventueel aanwezige sporen langs de straatzijde maximaal in kaart te brengen en 1 proefsleuf in de zone die volgens de historische stadsplannen eeuwenlang onbebouwd is gebleven. De trefkans op het aantreffen van grondvaste sporen uit periodes met minder dense sporen (pre-stedelijke fase) is immers groter, wanneer geopteerd wordt voor de methode van proefsleuven. Er dient o.a. gewezen te worden op het voorkomen van Romeins aardewerk op de Grote Markt, op geringe afstand van het huidige projectgebied.

1.4.6 Onderzoekstechnieken

Het proefputtenonderzoek heeft betrekking op de zone van de geplande werken. Het onderzoeksgebied is ca. 318m² groot. De proefputten beslaan 21,5 % van de onderzoekbare oppervlakte (d.i. ca. 69m²), wat volstaat om de onderzoeksvragen te beantwoorden.

De proefput heeft een grootte van 3 op 3 meter (9m²), de proefsleuf heeft een breedte van 2meter en een lengte van 30meter (60m²).

Figuur 2: Proefputten weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

De proefput en de proefsleuf worden aangelegd door een rupskraan met tandeloze bak, deze graafmachine dient over voldoende vermogen te beschikken om een vlotte werking te garanderen. De minimale breedte van de kraanbak bedraagt 2 m. De proefputten worden laagsgewijs uitgegraven door de kraan, onder begeleiding van de veldwerkleider, tot op het archeologisch leesbaar niveau. Indien sprake is van meerdere archeologisch relevante niveaus wordt pas gezakt naar het dieperliggende niveau het bovenliggende vrij is van archeologische resten of indien relictten in het bovenliggende niveau zijn geregistreerd conform de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

Conform de Code van Goede Praktijk artikel 9.3 ligt de beslissing tot natuurwetenschappelijke staalname bij de veldwerkleider. Bij voorkeur wordt in de prijsopmaak een stelpost voorzien die kan aangesproken worden voor natuurwetenschappelijk onderzoek indien nodig

1.4.7 Eventuele afwijkingen van de CGP

Voor de prospectie met ingreep in de bodem worden geen situaties verwacht waarin afgeweken zal moeten worden van de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

1.4.8 Noodzakelijke competenties van de uitvoerders

Het veldwerkteam bestaat minimaal uit:

-een veldwerkleider (onder begeleiding van een erkend archeoloog), deze veldwerkleider voldoet aan de bepalingen in de Code van Goede Praktijk en heeft ervaring met prospecties in historische stadscontexten.

-een assistent-archeoloog voldoende aan de vereisten van de Code van Goede Praktijk.

-een aardkundige ondersteunt de archeologen bij de interpretatie van de bodemprofielen en waargenomen sporen. Hij/zij rapporteert over de bodemkundige waarnemingen.

1.4.9 Vondsten

Overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het archeologisch vooronderzoek conform artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Vóór de start van het onderzoek worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer duidelijke afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar, het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van het opgravingsarchief plaats. Indien een vervolgonderzoek noodzakelijk blijkt, dient het opgravingsarchief integraal overgedragen te worden aan de uitvoerder van dit vervolgonderzoek.

1.5 Conclusie

De initiatiefnemer plant de sloop van de bestaande infrastructuur en de realisatie van een nieuw bouwproject aan de Ramestraat te Tielt. Op basis van de beschikbare gegevens is er een trefkans inzake grondvaste archeologische resten. Er kan ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan worden van een mogelijk complexere verticale stratigrafie. De meest geschikte onderzoeksmethode conform de verwachting is een proefputtenonderzoek. Het terreinwerk, verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

VAN RANST, E. & SYS, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

